

Ірина ФЕСЕНКО,

orcid.org/0000-0001-8340-2192

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри гуманітаристики та мистецтвознавства
Харківської державної академії культури
(Харків, Україна) *spring2007@ukr.net*

СВОЄРІДНІСТЬ ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ ТЕМИ ДЕПОРТАЦІЇ У ТВОРЧОСТІ О. П. ЧУГУЯ (НА МАТЕРІАЛІ П'ЄСИ «КРИМСЬКІ РУСАЛКИ»)

Проаналізовано специфіку віддзеркалення теми депортації у творчості сучасного українського драматурга Олексія Чугуя (на матеріалі п'єси «Кримські русалки»).

Розкрито сюжетно-композиційну особливість п'єси, що виявляється в правдивому розкритті варварського масового переселення корінних мешканців Криму в 1944 році. Зазначено, що найяскравішим прикладом цього варварства було потоплення в морі баржі з татарами, яких не встигли вивезти з півострова під час здійснення масової депортації. Тоді їх просто не помітили, оскільки вони мешкали на відокремленій території, так званій Арабатській стрічці, що виходила в Азовське море. Власне цей епізод і покладено в основу п'єси О. Чугуя «Кримські русалки», яка є об'єктом дослідницької уваги.

Акцентовано, що в п'єсі простежується місце сплетіння трьох сюжетних ліній, пов'язаних із подіями, що відбувалися на півострові, палубі та в капітанській каюті. Доведено, що таке поєднання великої кількості картин і сюжетних ліній стало можливим завдяки вдалій композиційній будові трагедії, побудові стислих, але надзвичайно виразних діалогів та монологів, а отже, широкому та правдивому відтворенню реалій тогочасної дійсності.

Зосереджено увагу на художній поетиці твору, особливостях відтворення художніх образів крізь призму фольклорних елементів, у тому числі й характерних для Кримського півострова, зокрема у створенні пісенних партій.

Підкреслено також напружений ритм варварської депортації, яка не обійшлася без застосування зброї. Кричаві сцени п'єси є особливо виразними в ідейно-художньому плані, оскільки вони максимально розвінчують істинну суть депортації кримського населення, яка нічим не відрізнялася від гітлерівської.

Також окреслено перспективи для подальшого, більш поглибленого, прочитання твору як цілісного і художньо-неповторного зразка в контексті багатогранного драматургічного доробку Олексія Чугуя.

Ключові слова: п'єса, трагікомедія, поетика, дискурс, діалог, монолог.

Iryna FESENKO,

orcid.org/0000-0001-8340-2192

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Humanities and Art History
Kharkiv State Academy of Culture
(Kharkiv, Ukraine) *spring2007@ukr.net*

THE ORIGINALITY OF REFLECTING THE TOPIC OF DEPORTATION IN THE LITERARY WORK OF O. P. CHUGUY (ON THE MATERIAL OF HIS PLAY “CRIMEAN MERMAIDS”)

Despite the fact, that literary work of O.P. Chuhuy has already become an object of scientific research by A. Novikov, T. Kononchuk, T. Virchenko, I. Kurilenko (Fesenko) and others, tragicomedy “Crimean Mermaids” (which appeared in 2012) still remains unnoticed by literary critics.

The aim of the author's research is an attempts to analyze tragicomedy “Crimean Mermaids” which requires keeping a specific filling of measure while using actual material.

The plot-compositional feature of the play is revealed. It is emphasized that the play traces the intertwining of three plot lines related to the events that took place on the peninsula, on the deck and in the captain's cabin.

It is proved that such a combination of a large number of paintings and story lines became possible due to the successful compositional structure of the tragedy.

A high mastery of the author in plot creating, in building up characters, very often by just a few phrases, making up monologs and dialogues, independent of space and time, for that matter in confirmed. The important role of tragicomedy for achieving of genre diversity of the author's play is emphasized.

The above work by O. P. Chuhuy testify to complete mastery of tragicomedy genre in the process of drama reflection of the reality, great mastery of using techniques and means of poetics, in particular, when choosing conflicts and characters

capable of fighting either to a complete victory or failure, achieving maximal tension, unity and concentration of action, expressive psychological characteristics.

That is why, the tragicomedy created by O. P. Chuhuy in "Crimean Mermaids" maybe used not only by the teachers of high and secondary schools but also by all admirers and masters of literature, music and theatre and hence is worth of being staged by the talented servants of Melpomene.

Key words: play, tragicomedy, poetics, discourse, dialogue, monologue.

Постановка проблеми. В останні десятиліття на літературознавчій ниві значно зріс науковий інтерес до сучасної української драматургії, яка є надзвичайно різноманітною й багатогранною як у жанрових, так і в змістовних аспектах. Так, О. Бондарева, М. Шаповал, О. Когут і Н. Мірошниченко, Т. Вірченко та інші дослідники суттєво розширили наше уявлення про новітню українську драматургію, передусім у контексті розгляду індивідуально-авторської поетики митців. Вивчаючи драматургічні твори А. Багряної, Я. Верещака, О. Вітра, В. Герасимчука, В. Даниленка, К. Демчук, В. Діброви, А. Жолдака, О. Ірванця, Н. Нежданой, Ю. Тарнавського та багатьох інших драматургів різних поколінь та регіонів України, науковці поставили собі за мету не лише вивчити жанрову специфіку національної драми, але й вписати її у широкий європейський та світовий контекст. На жаль, ім'я талановитого українського драматурга сучасності О. Чугуя згадується (здавалося б, у ґрунтовних наукових розвідках) фрагментарно. Отже, спробуємо, бодай частково, заповнити цю прогалину.

Аналіз досліджень. Зазначимо, що поетикальні принципи та закономірності, які діють у контексті драматургічного дискурсу О. Чугуя, частково вже досліджували такі науковці, як А. Новиков, Т. Конончук, Т. Вірченко, І. Куриленко (І.Фесенко), Р. Тхорук та інші. Проте п'єси «Кримські русалки», яка була завершена й оприлюднена 2012 року, на жаль, не привернула до себе належної уваги українського літературознавства.

Мета статті – дослідити специфіку віддзеркалення теми депортації у творчості сучасного українського драматурга О. Чугуя (на матеріалі п'єси «Кримські русалки»).

Виклад основного матеріалу дослідження. У п'єсі «Кримські русалки» йдеться про депортацію – масове примусове виселення з Криму в 1944 році корінних його мешканців татар та інших, так званих іногородців, у найвіддаленіші райони СРСР. Найяскравішим прикладом цього варварства було потоплення в морі баржі з татарами, яких не встигли вивезти з півострова під час здійснення масової депортації. Тоді їх просто не помітили, оскільки вони мешкали на відокремленій території, так званій Арабатській стрілці, що виходила в Азовське море.

Саме цей епізод покладено в основу п'єси О. Чугуя «Кримські русалки». Розпочинається вона стислим описом-ремаркою живописного шматочка Чорноморського узбережжя, яким рухаються до потяга депортовані «жінки і діти різного віку з торбами або вузлами за плечима... Остання жінка зупиняється, оглядаючи околицю».

СУСІДКА. Ходімо швидше до поїзда, а то солдати знову будуть нас підганяти. Ще чого доброго й пристрелять. Їм закон неписаний.

ЖІНКА. Зачекай. Я хоч грудочку рідної землі візьму з собою на згадку про свою Батьківщину (Чугуй, 2012: 37).

Спроба задовольнити своє бажання цій жіночці, як і дівчинці, яка хотіла зірвати квіточку обабіч дороги, мало не коштувала життя, оскільки кожного, хто намагався бодай трохи відхилитися від визначеного міліцією маршруту, чекала куля.

Але молодиця, яка рухалася в супроводі дідуся й бабусі, пострілів уже не чула. Помітивши, що її голодна дитина навіки заснула у неї на руках, вона втрачає психологічну рівновагу, танцюючи та приспівуючи: «Але я все одно не дозволю ховати свою лялечку, поки не зіграю весілля!» (Чугуй, 2012: 38).

Після зникнення цієї трійки логічно умотивованою є поява тих, хто стріляв у неслухняних депортованих, – лейтенанта Зайцева, сержанта Носача та єфрейтора Буркуна, озброєних автоматами та кинджалами. Навіть кілька реплік, виголошених цими охоронцями, достатньо характеризують кожного з них.

БУРКУН. І довго нам тут вартувати?

ЗАЙЦЕВ. До першого гудка паровоза. Поки не загонять у вагони усіх депортованих.

БУРКУН. Якби ж вони рухалися нормально, а то повзуть, наче ті черепахи.

НОСАЧ. Очевидно, здогадуються, що їх повежуть із курортного кусочка Криму в безлюдні степи Середньої Азії.

БУРКУН. Ех, хлопчики! Ви приїжджі не знаєте, що таке Крим. А особливо його райдужна весна. Коли починають цвісти магнолії, одразу виростають крила. Хочеться летіти над горами і морем. Кохати і співати так, щоб увесь світ почув. Щасливий, хто народився на цьому казковому шматочку землі! (Чугуй, 2012: 39–40).

Однак цей емоційно насичений монолог викликає глибоке незадоволення і цинічну репліку

лейтенанта, для якого депортація була улюбленою справою.

ЗАЙЦЕВ. Досить лірики! Щасливчики вже появились. За роботу!

(Повільно виходить жінка з вузлом за плечима).

НОСАЧ *(зупиняє)*. Ану показуй, чим торба набита?

ЖІНКА *(зупинившись)*. У мене золота немає. *(Знімає торбу з плеча).*

НОСАЧ. Ми не золото, а зброю шукаємо.

ЖІНКА. Схаменіться, люди добрі! Яка ж у жінок може бути зброя?

НОСАЧ *(вийнявши із торби срібну статуетку)*. А оце що таке? *(Тиче її під ніс знахідку)*.

ЖІНКА. Це образ святого Михаїла. Весільний подарунок моєї бабусі. Вона його принесла із самісінького Єрусалима.

НОСАЧ. Металеві речі брати з собою категорично заборонено. Їх можна використати як зброю.

ЖІНКА. Прошу вас! Благаю! Поверніть, будь ласка!

НОСАЧ *(итовхає автоматом у спину)*. Забирай свої лахміття і вшивайся, поки зуби цілі! *(Чугуй, 2012: 40).*

Не менш цинічним і грубим був обшук-пограбування наступних депортованих, зокрема діда, в якого кадебісти забрали не тільки шапку, а й життя. Серед трофеїв, конфіскованих у кримчан, варто назвати лисячий воротник, відірваний від жіночої шуби, баян та різноманітні прикраси весільної пари, яку охоронці відправляють на той світ при спробі втечі від варварського пограбування та приниження.

Показово, що напружений ритм кривавої депортації ледь витримують самі охоронці, чекаючи, щоб вона швидше закінчилася, особливо ефрейтор Буркун, який не встиг зіграти весілля зі своєю нареченою у зв'язку з терміною мобілізацією. Він був упевнений, що його наречена не потрапить у число депортованих. Але сталося несподіване. Вона раптом з'явилася зі старенькою матір'ю на вже відомій доріжці, яку охороняв її наречений.

БУРКУН *(зробивши крок назустріч)*. Софійко! *(Дівчина зупиняється, сором'язливо дивлячись униз. Він прямує до неї)*. Як ти опинилася серед зрадників?

ЗАЙЦЕВ *(підбігши до них)*. У чому справа?

БУРКУН. Сталася прикра помилка. Вона – не татарка.

ЗАЙЦЕВ. Значить, грекиня.

БУРКУН. І не грекиня, і не болгарка. Вона – українка.

ЗАЙЦЕВ. Документи.

СОФІЯ. Усі наші папери згоріли під час бомбардування села.

БУРКУН. Товаришу лейтенанте! Прошу вас! Відпустіть її! Це – моя наречена. *(Чугуй, 2012: 66).*

Однак згода лейтенанта була підступною. Висловлена вона цинічною реплікою.

ЗАЙЦЕВ *(після паузи)*. Гарзд. Я можу відпустити. Але не її, а тебе до неї.

БУРКУН *(схопившись)*. Дякую! *(Поспішає до Софії)*.

ЗАЙЦЕВ. Стій! *(Буркун зупиняється. Зайцев стає йому на дорозі)*. Я пожартував.

БУРКУН. А я – серйозно. Якщо не відпустите моєї нареченої, все одно піду.

ЗАЙЦЕВ. Тоді здай зброю, дезертире.

БУРКУН. Будь ласка. *(Знявши автомат і кинджал, віддає їх лейтенантові й одразу рушає. Зайцев стріляє йому в спину)* *(Чугуй, 2012: 66–67).*

Не обійшлася без застосування зброї наступна зустріч депортованих, одягнутих у форму радянського воїна.

Ця сцена є особливо виразною в ідейно-художньому плані, оскільки вона максимально розвінчує істинну суть депортації кримського населення, яка нічим не відрізнялася від гітлерівської.

КОНВОЇР *(підганяє прикладом автомата)*. Швидше! Швидше, зрадники!

1-й ВОЇН *(зупинившись, затримує й інших, зв'язаних вірвовкою)*. Хто? Я? Зрадник? Той, хто гнав фашистів від Сталінграда до Харкова?

КОНВОЇР. А чого ж ти опинився в Криму? Дезертир, значить.

ВОЇН. Я втратив зір на полі бою. Прибув до своєї родини, яку вчора варвари вивезли невідомо куди.

2-й ВОЇН. Зрадники ті, хто виселяє мій народ із Криму. Хто, боячись потрапити на фронт, чинить звірства в тилу.

3-й ВОЇН. Ніде й ніколи в світі жодна влада не поступала так жорстоко зі своїми захисниками Вітчизни, як ви.

1-й ВОЇН *(розірвавши вірвовку)*. Ганьба істинним зрадникам Батьківщини!

2-й ВОЇН *(зробивши те ж саме)*. Смерть неофашизму! *(Кидається на конвоїра. Зав'язується поєдинок. Кадебісти, застосувавши зброю, беруть верх)* *(Чугуй, 2012: 67–68).*

Прикметно, що для полегшення сприйняття трагічних картин автор п'єси свідомо вводить у сюжетну тканину твору виступи акторів, які готують концертну програму, присвячену визволенню Кримського півострова від фашистських загарбників, не знаючи, що це лише маскування злочинного

задуму кадебістів, що на півострові вже здійснена депортація корінних його мешканців.

Тих, хто довідався про цю страшну істину через заборонене радіо і намагається повідомити про неї присутнім на палубі корабля, кадебісти обривають на півслові й одразу ж примусово відправляють у капітанську каюту для допиту. Він, як правило, розпочинається варварськими тортурами, а завершується скиданням тіл покалічених у море.

Зауважимо також, що програма цього концерту складена за типовою для радянських часів схемою – ілюстрацією нібито вільного розвитку національних культур на Кримському півострові. Для виступів на палубі корабля свідомо залучені найвидатніші діячі татарської, грецької та болгарської національності – Аліса Кадирова, Ольвія Караманліс та Божена Рум'яна.

ВЕДУЧИЙ (*дочекавшись тиші*). Отже, репетиція концерту на честь визволення півострова від гітлерівців продовжується! (*Лунають оплески. Ведучий оголошує*). З вітальним номером виступає імпровізований татарський ансамбль пісні й танцю! (*Звучить темпераментна музика. З'являються одягнені в національні костюми танцюристи, захоплено виконуючи свої ролі. Із кола публіки вибігає Шеверда, одягнений у військову форму. У нього звисає рукав на місці втраченої лівої руки, а на грудях сяють ордени та медалі. Присутні уважно стежать за ним*). Стійте! Зупиніться! (*Оркестр затихає. Шеверда продовжує*). Ех ви! Сліпі вівці! Якби ви знали, що зараз відбувається на Кримському півострові, ви б не танцювали, а ридали.

1-й ГОЛОС. Ми знаємо! А чи знаєш ти?

2-й ГОЛОС. Ха-ха-ха! Подивіться на дивака! Він до сих пір не знає, що на Кримський півострів нарешті прибула довгождана свобода.

ШЕВЕРДА. Неправда! Підступна і цинічна! На півострів прибула тридцятитисячна армія внутрішніх військ і десять тисяч кадебістів. Вони вивозять наші родини невідомо за що і куди. (*Лунає постріл. Шеверда падає. Пораненого швидко забирають...*) (Чугуй, 2012: 44–45).

Але не лікувати, а на допит у капітанську каюту, яка перетворилася на типову для сталінських часів кімнату тортур. Роль катів у ній виконують: майор КДБ – Сідих, господар корабля – Дутов та його замполіт – Жученко. Особливу жорстокість вони виявляють тоді, коли в каюту доставляють жертву під час п'ятики.

МАЙОР. Ти хто?

ШЕВЕРДА. Старший лейтенант Шеверда Ринат Алійович. Заслужений артист...

МАЙОР. Нас це не цікавить. Національність? ШЕВЕРДА. Татарин.

ЗАМПОЛІТ. Де руку втратив?

ШЕВЕРДА. Під час оборони Севастополя.

МАЙОР. Брешеш! Ти служив фашистам.

ШЕВЕРДА. У мене є документи і живі свідки.

ЗАМПОЛІТ. Нам до лампочки твої документи і живі свідки. Навіщо поширював чутки про депортацію мешканців із Кримського півострова?

ШЕВЕРДА. Щоб зробити це варварство неможливим.

МАЙОР. Це нахабна брехня тих, хто намагається вбити клин у дружбу народів, які проживають у Криму.

ЗАМПОЛІТ. Докази? (Чугуй, 2012: 48).

Терплячи поразку в словесному поєдинку, кадебіст уперто продовжує наводити фальшиві аргументи.

МАЙОР. Усе одно серед вас більше зрадників.

ШЕВЕРДА. За нашими підрахунками у вас їх не менше. Лише в Російській визвольній армії нараховується понад мільйон вояків... Чому ж тоді виселяють тільки татар, греків, болгар та інших так званих інородців?

МАЙОР. Не твоє собаче діло! (*Б'є кулаком в обличчя. Шеверда падає, непритомніючи. Майор – до катувальників*). Камінь на шию – і в море! (*Шеверду швидко виносять*) (Чугуй, 2012: 49).

Показово, що масштаби і напруження цього допиту знесилюють навіть самих виконавців. Утомившись від кривавої роботи, вони змушені здійснити перепочинок, наказавши підлеглим направити в каюту трьох артисток для еротичної розваги. Вибір упав на Ольвію, Алісу та Божену. Не одержавши згоди «запрошених» на іменини провести ніч у ліжку з депортантами, вони відправляють акторів на той світ.

Однак, здійснивши ці варварські вчинки, депортанти не залишилися безкарними, потрапивши в оточення повсталих пасажирів. Спроба злочинців утекти з корабля виявилася безрезультатною, оскільки повстанці появилися вже під дверима каюти, намагаючись будь-якою ціною проникнути в неї.

Саме ця сцена сприяє поглибленому психологічному аналізу – максимальному розкриттю характерів персонажів, нездатних гідно зустріти своїх опонентів, вступити з ними в поєдинок на рівних. Депортантами оволодіває панічний страх. Вони хапаються, як потопаючий, за соломинку.

МАЙОР (*набравши номер телефону, слушає*). Ало! Штаб? Дайте мікрофон начальнику. Хто я? Командир операції «Золота акула». У нас повстання на палубі. Негайно вишліть підмогу. Що-о? Допомоги не буде? Ну тоді хоч відкладіть

на кілька годин підрив баржі, поки ми самі як-небудь упораємося з повстанням. Що-о? Ми всі тут зрадники? Нас усіх висадять у повітря. Навпаки! Ви там у штабі – всі зрадники! Гірші фашистів! (Чугуй, 2012: 73).

Невтішною виявилася й відповідь, одержана з генерального штабу – Москви. Вона прискорила остаточне прозріння корабельних депортантів – усвідомлення того, що всі їхні зусилля, здійснювані у процесі злочинної діяльності, не зможуть врятувати від ганебної смерті. У цій сцені чітко простежується висока майстерність автора п'єси в правдивому відтворенні поглядів та психології захисників тоталітарного режиму.

ЗАМПОЛІТ. Значить, Йосиф Віссаріонович Сталін і вся його свита – найжорстокіші кати в усьому світі.

МАЙОР. Ха-ха-ха! До тебе тільки зараз дійшло?

ЗАМПОЛІТ. Але я не хочу вмирати! Я всю війну старався не потрапити на фронт. Щоб вижити, звивався, як вуж, ні на мить не задумуючись, виконував найкривавіші накази. А тепер так глупо і безславно загинути. (*Плаче*).

КАПІТАН. Я теж не хочу врізати дуба. Особливо зараз, коли війна наближається до завершення (Чугуй, 2012: 74).

Щоб хоч трошки продовжити своє існування, вони утрюх тримають двері, сподіваючись, що у штабі все-таки опам'ятаються, відтягнуть підрив корабля на кілька годин і надішлють допомогу.

МАЙОР. Увімкніть радіоприймач, щоб не прогавити повідомлення. (*Капітан виконує його прохання*).

ГОЛОС ДИКТОРА. На цьому наші передачі завершуємо. (*Після кількох радіосигналів звучить гімн Радянського Союзу. Його обриває серія грізних вибухів. Усе покриває темрява. Здалека долинають крики і плачі. Їх змінюють слова і музика пісні*).

Ой місяцю – ясні очі,
Розкажи всім, брате,
Що скоїли серед ночі
Червоні пірати (Чугуй, 2012: 75).

Отже, фінальна сцена п'єси є особливо виразною. Вона максимально висвітлює істинну суть – звірине нутро усіх тих, хто здійснював депортацію на Кримському півострові.

Слід зауважити, що в п'єсі широко використовуються фольклорні елементи, у тому числі й характерні для того краю, зокрема при створенні пісенних партій. Такою є передусім коліскова, виголошена молодницею над померлим немовлям:

Засни, доню смуглолиця,
Засни, не барися.

Прийде киця-чарівниця,
Буде нас сварити.
Иди, кицю, погуляти,
Поки дитя буде спати,
Буде спати і рости,
Між трояндами цвісти (Чугуй, 2012: 38).

Виразними ознаками фольклорної поетики також позначена пісня, що звучить після розстрілу юнака-втікача:

Не чекайте, мамо й тату,
Свого сина в рідну хату,
Він знайшов собі панночку,
В чистім полі земляночку.
Туди сонечко не гріє
І вітер не віє,
Ані зайти, ані вийти
Ніхто не посміє (Чугуй, 2012: 43).

Це ж саме слід сказати й про пісню, що супроводжує розстріл весільної пари.

Відчиняйте швидше хату,
Бо недобра звістка.
Готуйтеся, мамо й тату,
Ховати невістку.
Не самотню, а у парі
З її нареченим.
Порідниться ваша старість
З горем нескінченим (Чугуй, 2012: 57–58).

Ще більше позначена ознаками усної народної творчості, характерної для Кримського півострова, пісня, яку виконує на палубі корабля Ольвія:

Зацвіли троянди-диво,
Як у небі зорі,
Заплакала чорнобрива
На березі моря.
Не журися, дівчинонько,
Я з війни вернуся.
І з тобою, голубонько,
Навік одружуся (Чугуй, 2012: 59).

У цьому ж стилі, подібному до фольклорного, відтворюються й інші події, що відбуваються навколо, засобами ремаркового опису.

(*Здалека долинає, стрімко наближаючись, гул літаків-бомбардувальників. У небо злітають численні промені ліхтарів та вогняні стріли зеніток, утворюючи феєричне мереживо. На палубі гасне світло, але пісня і музика продовжують звучати*).

Повернувся радесенький,
А мати сказала,
Що дівчина милесенька
Русалонькою стала.
Щовечора із дна моря
Тихо виринає.
Оглянувши сині гори,
Милого чекає (Чугуй, 2012: 59–60).

Показово, що серед пісень фольклорного плану, які виконуються персонажами п'єси, є також балада Шевченка «Вітре буйний, вітре буйний...», яка завдяки майстерному використанню фольклорної поетики, давно стала народною й улюбленою піснею молоді, особливо в приморському краї.

Цілком логічно умотивованим є зображення в останній картині п'єси фантастичної події, що відбувається на морському дні з участю уже відомих персонажів – майора, капітана і замполіта, а також Аліси, Ольвії та Божени. Останні троє постають в образі русалок, які, танцюючи по зваленому портрету генсека, виконують виразно сатиричну пісеньку.

Оце тобі, Сталіняку,
Звіре-небораче,
Наша щирая подяка
За життя собаче!
Бодай тебе, іродице,
Всіх народів кате,
Повісили якнайвище
Твої ж супостати!
Щоб ніде й ніколи,
У жодній державі
Знову не воскресли
Твої чорні справи! (Чугуй, 2012: 76-77).

Усе вищесказане і проілюстроване в цій студії засвідчує багатство та різноманітність художніх засобів і прийомів, використаних автором трагедії «Кримські русалки» як у сюжетобудуванні, так і створенні характерів, діалогів та ремарок.

Висновки. Отже, ґрунтовно проаналізувавши п'єсу О. Чугуя «Кримські русалки», зокрема сюжетно-композиційну структуру та образи головних персонажів, можна стверджувати, що смислове поле тексту фокусується навколо мотиву депортації кримських татар під час Другої світової війни.

У п'єсі простежується місце сплетіння трьох сюжетних ліній, пов'язаних із подіями, що відбувалися на півострові, палубі та в капітанській каюті. Таке поєднання великої кількості картин і сюжетних ліній стало можливим завдяки вдалій композиційній будові трагедії, побудові стислих, але надзвичайно виразних діалогів та монологів, а отже, і широкому та правдивому відтворенню реалій тогочасної дійсності.

Драматургічний твір О. Чугуя проливає яскраве світло на чимало злочинних фактів, здійснених представниками радянського режиму під час депортації: численні пограбування, допити, тортури, вбивства.

Безсумнівно, цей текст має привернути і читацьку увагу, зацікавлену в правдивому переосмисленні історичного минулого нашої країни, і театральних режисерів, які прагнуть відкрити сучасному глядачеві жорстку правду про політику радянського режиму, яка протягом численних років приховувалася від українського народу.

Такими ж проблемними аспектами визначається й інша п'єса О. Чугуя «Знищити місто», яка заслуговує на окремий науковий аналіз у контексті характеристики депортації кримськотатарського народу в період Другої світової війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вірченко Т. Дискурс, еволюція, типологія художніх конфліктів української драматургії 1990–2010 років : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.01 «Українська література». Львівський національний університет ім. І. Франка. Львів, 2012.
2. Конончук Т. Вітаємо з добрим ужинком: просвітянину і драматургу Олексієві Чугую – 80. *Слово Просвіти*. 2015. 4 (796), 29 січня – 4 лютого, с. 15.
3. Куриленко І. Багатогранність таланту О. П. Чугуя: учителя, літературознавця, драматурга. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2019. № 80. С. 35–39.
4. Новиков А. «Театр абсурду» Олексія Чугуя. Українська література в загальноосвітній школі. *Науково-методичний журнал*. 2013. № 12. С. 11–13.
5. Тхорук Р. Художній світ сучасної української драми (1990–2002): наздоганяючи традицію. *Записки наукового товариства імені Шевченка. Т. ССXLV. Праці театрознавчої комісії*. 2003. С. 423, 426, 428.
6. Чугуй О. Кримські русалки. Дві п'єси: 1. Знищити місто. Трагікомедія. 2. Кримські русалки. Трагедія. Харків : Просвіта, 2012. С. 36–77.

REFERENCES

1. Virchenko, T. (2012). *Dyskurs, evoliutsiia, typologiiia khydozhnich konfliktiv ukrainskoi dramaturgii 1990–2010 roktiv*. [Discourse, evolution, typology of artistic conflicts of Ukrainian drama of 1990–2010] : Abstract of the dissertation... Doctor of Philology : 10.01.01 "Ukrainian Literature". Ivan Franko National University of Lviv. Lviv. [in Ukrainian].
2. Kononchuk, T. (2015). *Vitaiemo z dobrym uzhunkom; prosvitianyinu I dramaturgu Oleksiievi Chuhuyu – 80*. [Congratulations on a good dinner: educator and playwright Alexei Chuhay – 80]. *Slovo Prosviti*, 4 (796), January 29 – February 4, p. 15. [in Ukrainian].
3. Kurilenko, I. (2019). *Bagatogrannist talantu O. P. Chuhuia: uchytelia, literaturoznavsia, dramaturga*. [Versatility of O.P. Chuguy's talent: teacher, literary critic, playwright]. *Visnyk Kharkivskogo natsionalnogo universytetu imeni V. N. Karazina. Seriiia «Fililogiia»*, (80), 35–39. [in Ukrainian].

4. Novikov, A. (2013). "Teatr absurdu" Olexiia Chuhuia. ["Theater of the Absurd" by Alexei Chuguy]. *Ukrainska literatura v zagalnoosvitnii shkoli. Naukovo-metodychnyi zhurnal*. № 12, 11–13. [in Ukrainian].
5. Thoruk, R. (2003). The artistic world of modern Ukrainian drama (1990–2002): catching up with tradition. [The artistic world of modern Ukrainian drama (1990–2002): catching up with tradition]. *Zapiski naukovogo tovaristva imeni Shevchenka*. Vol. CCXLV. *Praci teatroznavchoyi komisiyi*. P. 423, 426, 428. [in Ukrainian].
6. Chuhuy, O. (2012). *Krymzki rusalky* [Crimean Mermaids] *Dvi piesy*: 1. *Znyshchyty misto. Tragikomedii*. 2. *Krymzki rusalky. Tragiia*. Kharkiv: Prosvita, 36–77. [in Ukrainian].